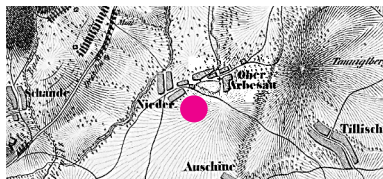

DOLNÍ VARVAŽOV

(*Niederarbesau*) - 259 m n. m. - V 2. pol. 20. stol. zaniklá okrouhlice (u klikaté komunikace č. 13, kudy od pondělí 1. 1. 1912 jezdila tramvaj pouliční dráhy [*Aussiger elektrische Kleinbahn*]) na *Telnickém potoce* (*Telnitzbach, Grundbach, Sernitzbach*) zmiňovaná r. 1483 (*Narisaw*), název (1487 *Warazow, 1505 w Warwarzowie*) - snad od jm. Varvaž s příponou -ov (*Varvažův dvůr*).

Do r. 1521 patřila **Krupce** (*Herrschaft Graupen*), od r. 1580 **Chlumci** (*Allodial Herrschaft Kulm*). Berní rula (1654) eviduje 11 sedláků, 3 rolníky (zahradníky) a 2 domkáře, 2. tereziánský katastr (1748 - 57) vykazuje 12,2 strychu (3,84 ha) rustikálních vinic. Kartograf J. K. Müller (* 15. 3. 1673 Wöhrd u Norimberku - † 21. 6. 1721 Vídeň) uplatňuje termín *Unter Arbesau* (1720), zatímco I. (Josefské) mapování z l. 1764 - 68 (rektifikace 1780 - 83) evidující 26 sedláků, 34 zahradníky a 7 koní *Nieder Arbesau*. Již kol r. 1740 bylo objeveno uhlí a rozkvět umocnil vznik vozovek z **Teplíc** (*Teplitz*) do **Petrovce** (*Peterswald*) v l. 1803 - 17 i podkrušňohorské císařské (1832 - 35) - **Libouchec** (*Königswald*) - **Děčín** (*Tetschen*). Monografie *Das Königreich Böhmen* (vyd. v l. 1843 - 44 v Praze) topografa J. G. Sommera (* 1782/83 Leuben u Drážďan - † 11./12. 11. 1848 Karlín [*Karolinenthal*]) uvádí feudální statek a 2 mlýny, předtím ale (1813) takřka lehl popelem, pozdějších 55 chalup (s 275 osadníky) vzešlo až po požáru. R. 1817 zřídil u blízké křižovatky poštímistr Johann Michael Adalbert Ignaz Ulbrecht (* 16. 6. 1773 Ústí n. L. - † 26. 12. 1847 Ústí n. L.) přepřahací hostinec (*Gasthof zur Post*). Historie souvisí s vedlejší a mladší řadovou láno-ovou vsí **Horní Varvažov** (*Oberarbesau*) u rozlehlého rybníka (*Arbesauer Teich*) a nejmladší 'Střední', od napoleonských monumentů k někdejší C. k. privilegované Duchcovsko-Podmokelské železnici (*K. k. privilegierte Dux-Bodenbacher Eisenbahn - DBE*) sloužící od pondělí 2. 10. 1871 (č. 132 přezdívaná 'Kozí dráha'). Ze zápisů velitele 12. brigády polního maršála Friedricha Emila Ferdinanda Heinricha Kleista (* 9. 4. 1762 Berlín - † 17. 2. 1823 Berlín, od r. 1814 hrabě von Nollendorf) **Karla Wilhelma Georga von Grolmana** (* 30. 7. 1777 Berlín - † 1. 6. 1843 Poznaň [*Poznań, Posen, Poyzn*]) plyne, že v pondělí 30. 8. 1813 vyrazil podpořit těžce atakovaného generála Friedricha Wilhelma Christiana Ludwiga von Jagow (* 1771 - † 1857) pruský princ Friedrich Wilhelm Heinrich August (* 19. 9. 1779 Friedrichsfelde [*Bjerdichecy pola Lubija*] - † 19. 7. 1843 Bydhošť [*Bydgoszcz, Bydgosτία, Bromberg*]) s 1. batalionem 11. záložního regimentu vpravo a druhým vlevo od silnice, ihned k nemu špéchal Grolman s informací, že hořícím H. Varvažovem masírují nepřátelé a žádal o opětnou anexi Dolního Varvažova. Bojům padlo za obětí přes 600 domů, 3 dvory a kaple (z l. 1690 - 91 upomínající odvracení moru r. 1680) na čedičové **Horce** (*Horkaberg*) (292 m) u **Chlumce** (*Kulm*), co sám se změnil v spáleniště, jakož i **Stradov** (*Straden*), **Přestanov** (*Priestren*), **Čabařovice** (*Karbitz*), **Zandov** (*Schanda, Schande*) a D. Varvažov. Hmotné škody dosáhly 2 mil. zlatých. Událostmi se zabírá Heinrich Ludwig Beitzke (* 15. 2. 1798 Motarzyno [*Muttrin, Mòtòrżènd*] - † 10. 5. 1867 Koszalin [*Koszalin, Köslin*]) v *Geschichte der Deutschen Freiheitskriege in den Jahren 1813 und 1814* (Dějiny německých osvobozeneckých válek v l. 1813 a 1814) - Duncker & Humblot (Berlín 1864); Johann Chrysostomus Sporschill (* 23. 1. 1800 Brno [*Brünn*] - † 16. 12. 1863 Vídeň) - *Die grosse Chronik. Geschichte des Krieges des Verbündeten Europa's gegen Napoleon Bonaparte, in den Jahren 1813, 1814 und 1815*. (Velké kroniky. Historie evropských spojeneckých válek proti Napoleonu Bonapartu, v l. 1813, 1814 a 1815.) - v dolnosaském Brunšviku (*Braunschweig, Brunswiek*) publ. r. 1843 George Westermann (* 23. 2. 1810 Lipsko [*Lipsk, Leipzig, Lipsia*] - † 7. 9. 1879 Wiesbaden); Franz Puckler v článku *Kulm und Arbesau 1813* v 2. sešitu *Beiträge zur Heimatkunde des Elbtales* (Vlastivědné příspěvky k historii Polabí) z r. 1943 redigovaném správcem ústeckého muzea (od r. 1935) a kronikářem Franzem Josefem Wünschem (* 29. 5. 1902 Krásné Březno [*Schönpriessen*] - † 8. 11. 1967 Marl u Bayreuthu); školní rada z teplického **Šanova** (*Schönau*) Anton Schreiner ad.

V l. 1814 - 45 fungoval obecní úřad s archívem, 1919 - 26 varvažovsko-telnický gymnasticko-pevecký dělnický spolek sociálních demokratů 'Veselá mysl' (*Arbeitergesangverein 'Freisinn' [Frohsinn] Arbesau-Telnitz*), 1925 - 38 česká obecná škola vedoucí vlastní kroniku (rejstřík obyvatelstva sestaven r. 1939), Místní národní výbor (1945 - 64), Sbor dobrovolných hasičů (1947 - 48) (V sobotu 7. 6. 1947 se v Ústí konal *Festival mládeže a studentstva, v rámci oslavy se na bukovském sportovním stadionu odehrálo samostatné cvičení. Část přívodů tvořena hasičstvem byla rovněž velmi pěkně organizována. V čele jela hasičská vozidla uspořádána alegoricky, nejprve stará ruční střikačka sboru Varvažov, po ní parní z Trmic... V úterý 4. 3. 1952 byl na konferenci zvolen nový okresní výbor ve složení: Františka Doubřavová [M] Užín], Josef Skoupilík [M] Varvažov] ad. - historie SDH Telnice), Akční výbor Národní fronty (1949 - 54),*

Horní a Dolní Varvažov (neděle 29. 8. 1813)

Náves se zastávkou l. č. 1 (spojující v l. 1912 - 56 Ústí s Telnicí) a obdélnou pseudogotickou kaplí Panny Marie (z r. 1840) s dřevěnou 8mibokou zvonici nad trojboce uzavřeným presbytářem, v průčelí kulaté okno s kružbou, u vchodu pod baldachýnem na konzolách sochy, fasády členěny odstupňovanými pilastry a mírně hrotitými okny (zbořena 1970). - ze světlotiskové pohlednice - vyd. v Ústí n. L. (1921) firma A. T. A. - Alexander Thomas Teweese (* 1856 Praha - † 1936)

MĚSTA, OBCE A OSADY... od A do Ž
NA ÚSTECKU

Jednotné zemědělské družstvo (1949 - 63) ap. V útlé brožůře (59 str.) *Popsání cesty mě z Prahy až na pomezí zahraničie, následkem násilného prohlášení stavu obležení nad Prahou a zatýkání vlastenců od buřičské vlády: Lipsko 1849 uveřejněné (1921) v Praze - nakl. Jan Otto (* 8. 11. 1841 Příbyslav - † 29. 5. 1916 Praha) - líčí český radikálně demokratický novinář Emanuel Arnold (* 9. 11. 1800 Mnichovo Hradiště [Hradiště nad Jizerou, Münchengrätz] - † 4. 1. 1869 Praha) mj. i varvažovské zážitky: *I doklopýlal jsem do vsi Arbesavy, nedaleko pomníku Kolorodova, kolosalní velikosti, ze železa litého, když již slunečko dávno hory saské překročilo a za ně se ukrylo. Mladá hospodyně v Arbesavě mě v jazyku německém ještě taksi vládně uvítala, ale hospodský pranic. Při vkročení především jsem se ptal, zdaž mně tu lze bude zvláštního lože**

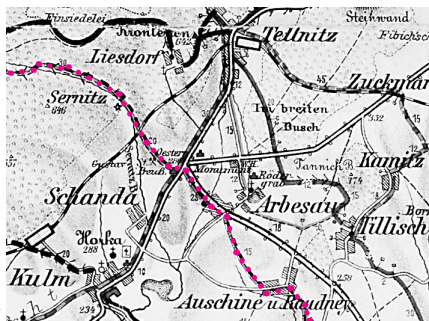
dostati, což hospodská s: „Ano“ zodpovídala. Nemaje o nocleh více žádné starosti, sedl a večerel jsem, a když však na to chci jíti spat, přilhrne se hospodský, hrubý Němec v Oustí na Labi rozený, ptá se, co jsem jedl a pil, bych ještě před ulehnutím zaplatil, nebaje na to, že mám u něho přenocovat. Na to se ostatní nocleháři, také uhlíři, na hospodského oborili a jemu makavě na dorozuměnou dali, že to od něj hloupě jest, na takovém pánu průvodní list žádati. Po tomto hovoru byl pan hostinský zvořilejším a já jsem se na lože odebral... Na Bádensku, psáno 1849. V r. 1895 spustil povrchovou těžbu Gustav I (zatopený oprám) = drobná uhelná jáma) a r. 1949 byl na mírách 'Laury' v Úžíně (Auschine) otevřen lom Gustav II, přejmenovaný (1958) na Antonín Zápotocký (z prvních velkostrojů a dálkovou pásovou dopravou). Došlo však k likvidaci četných obcí a osad - Varvažova, Roudného (Raudney), Úžina, Pankráce (Pankraz) či Kamenice (Kamnitz) i (v sobotu 31. 12. 1955) jedné z nejhezčích tramvajových linek Ústí - Varvažov - Telnice; prodloužení z Bukova (Pockau) provoz zahájily v pondělí 1. 1. 1912.

Z pátku 8. na sobotu 9. 7. 1927 se rozvodnil **Klíšský potok** (Bradenbach, Brandenbach) a ...postíženo bylo Saské Rudohoří katastrofou, jež v dějinách živelních pohrom bude zařazena mezi největší. Rozběsněný živel, jenž tu s bezohlednou krutostí zničil veskeré slibné ovoce uslovně píle lidské, zasáhl velmi těžce - trebas bohudíky poněkud mírněji i vlast naši, zejména naše Děčínsko, Ústecko a Teplicko. Bylo mi úkolem velmi bolestným, když, referuje především o věci v zemědělském výboru poslanecké sněmovny, byl jsem nucen konstatovati, jak v oblasti těchto okresů řádily v zmíněných kritických dnech spojené zkázonosné živly, průtrž mračen s bouřemi, krupobitím a smrští, jak záplavy vodní ničily neb aspoň těžce poškozovaly vše, co bylo v jich dosahu: silnice, cesty, mosty, mlýtky, stavení, ploty, továrny a dílenská zařízení. zásoby zboží a v první řadě ovšem též pozemky, kultury polní, ano ve dvou případech dokonce i životy lidské... Ve Varvažově (Arbesau), Strázkách (Troschig), Božtěšicích (Postitz) a Bukově (Bokau) vnikla voda do četných domů, poškodila tam zařízení bytová a odplavila i několik domů, šatstvo a prádlo. Silnice jsou poškozeny v těchto obcích při potoku Breitenbachu. Rovněž na polnostech a lukách byly způsobeny značné škody... JUDr. Jan Černý (* 4. 3. 1874 Uherský Ostroh [Ungarisch Ostra] - † 10. 4. 1959 tamtéž) - ministr vnitra - zpráva I. výboru národohospodářského, II. výboru rozpočtového... stran okamžitého poskytnutí pomoci krajinám v Rudohoří a v severočeské nížině, jakož i v údolí Ploučnice, které postiženy byly katastrofální průtrží... (stenoprotokol 98. schůze senátu Národního shromáždění republiky Československé [1925 - 29], pátek 15. 7. 1927)

Nyní místo leží v katastrálním území **Dělouš** (Tillisch) (č. 775894) obvodu Ústí n. L. - město. Torzo 'Středního' Varvažova (5,22 km²) s 344 obyvateli (2001) a 135 adresami (2009), spočívá na půdě telnické, v přírodním parku *Východní Krušné hory* vyhl. r. 1995 a patří již neexistující *Mikroregionu České Švýcarsko* (s ústředím v Libouchci čp. 211) registrovaném ve středu 20. 10. 2004. Končímami se zaobírá např. gymnaziální pedagog a badatel PhDr. Franz Josef Ulmauf (* 11. 7. 1883 Lipová [Spansdorf] - † 8. 11. 1967 Marl u Bayreuthu), jenž od r. 1921 se spolupracovníky redigoval čtvrtletník zaměřený na okr. Ústí a Chabařovice *Beiträge zur Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes*, ale i ústecký reditel ve výslužbě Dr. Johann Wende či agitka *Ústí nad Labem, středisko průmyslu, tepna dopravy a brána do ráje přírodních krás* (IV. část souboru 'Naše pohraničí'), Praha 1947 - uspoř. Ladislav Dušek (* 14. 1. 1906 Budyně n. O. [Budín, Budine] - † 31. 12. 1983 Ústí n. L.) - od středy 3. 7. 1946 do soboty 18. 6. 1949 předseda ústeckého MNV (za KSČ) - atd.

Sev. větry na Rudohoří burácející, řítí se přes val horský do údolí, narážejíce na nejbližší pláně, hřbety a vysočiny podrudohorské, valí se přes tyto dále k j, narážejíce na hřebený a s svahy Středohoří. Z toho jde, že vysočina podrudohorská od Varvažova (Arbesavy) až k Libouchci (Königswaldu), dále s sklony Středohorské u Arnsdorfu [Arnultovice], Chejnova (Kánu) [Chvojno] atd. s větry nejvíce trpí. - V. Wachsmann - *Severní Polabí - Od Litoměřic až k Hřensku. Okolí městy Ústí n. L., Teplíc, Litoměřic, Podmokel a Děčína - Česká Beseda v Ústí n. L.* 1888

Dolní Varvažov v r. 1869 viz Varvažov, v r. 1880-1890 osada obce Varvažov v okr. Ústí nad Labem, v dalších letech viz Varvažov - 1. dvousvazková emise Historického lexikonu obcí České republiky 1869 - 2005 (Český statistický úřad, 2006)

Žlutomodrá stezka (14 km) Habartice, židmické památníky, Varvažov, Klíše (Ebersdorf, Sernitztal Monumente, Arbesau, Kleische) - jedna z hlavních pěšin značených ústeckými horskými spolky (*Wegezeichnungen* *Außiger Gebirgsvereines*, kategorie: směr Ústí - *Bezeichnete Hauptwege nach Aussig* - na 'Wanderkarte fürs Elbetal und des angrenzenden Gebietes vom Mittel- und Erzgebirge. 5. verbesserte Auflage - Entwurf von Carl Kroitzech, Aussig.'